

Юлія Анатоліївна ТУРЛОВА,
доктор юридичних наук, старший дослідник
(Інститут держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України, м. Київ)

Антон Віталійович РАВЛЮК
(Інститут держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України, м. Київ)

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛУЖБОВИХ ОСІБ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті на основі офіційних статистичних джерел проведено довгостроковий кримінологічний аналіз (2016–2023 рр.) службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчиняють корупційні злочини у сфері службової діяльності. Встановлені специфічні характеристики досліджуваних осіб, основними з яких є: вища (відносно загальної злочинності та судимості) частка жінок (14,6 % для виявлених та 12,3 % для засуджених); переважання у структурі виявлених і засуджених осіб віком від 29 до 54 років (понад 70 %); високий рівень освіти (частка осіб з вищою освітою становить 89,6 %); найбільшими категоріями за видом зайнятості є працівники правоохоронних органів (48,5 %), державні службовці (21,5 %), посадові особи місцевого самоврядування (10,4 %); надзвичайно низька доля кримінологічного рецидиву (1,7 %). З'ясовано розподіл виявлених осіб за видом вчиненого злочину: 17,8% - зловживання владою або службовим становищем; 82,2% - прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Проведене дослідження має теоретичне і практичне

значення, оскільки сприяє подальшій типології таких осіб і розробці відповідної системи кримінально-превентивних специфікованих заходів.

Ключові слова: службові особи, юридичні особи публічного права, корупційні злочини, сфера службової діяльності, особа злочинця, злочинність, протидія злочинності, кримінологічні ознаки, кримінологічна характеристика, кримінальні правопорушення, Кримінальний кодекс України.

Постановка проблеми. Однією зі складових елементів предмету кримінології є вчення про особу злочинця, адже в ньому переплітаються такі важливі кримінологічні проблеми, як природа злочинності та протидія їй. Дієвість такої діяльності значною мірою визначається адекватним уявленням щодо предмету такої діяльності, зокрема стану злочинності та характеристик особи злочинця. Це твердження є справедливим не тільки щодо загальної злочинності, але й стосовно окремих її видів, одним з яких є корупційна злочинність у сфері службової діяльності, протидія якій неможлива без з'ясування специфіки особи, яка вчиняє злочини даної категорії, адже система особистісних характеристик злочинців має важливе значення для дослідження механізму вчинення злочинів даної категорії, аналізу причин злочинної поведінки, а відтак і для протидії таким злочинам.

На думку О. М. Костенка, найнебезпечніший руйнівний вплив на правопорядок справляє корупційна злочинність, а також злочинність у сфері службової діяльності, яка паразитує на зловживаннях демократичними інституціями, правами людини, політичними, економічними та іншими свободами. У цьому її загроза для національної безпека і особливий злостий характер¹.

Накопичення, описання, пояснення та систематизація відповідних наукових знань щодо характеристики злочинців різних категорій є невід'ємним компонентом створення цілісної кримінологічної теорії протидії злочинності. Відтак, зважаючи на суттєву варіативність особистісних рис злочинців, що вчинюють корупційні злочини у сфері службової діяльності, до яких зокрема відносяться й службові особи юридичних осіб публічного права, виникає потреба у дослідженні їх окремих ознак, що у сукупності формують кримінологічну характеристику таких осіб.

У кримінально-правовій літературі проблемі відповідальності спеціального суб'єкту злочину присвятили свої роботи П. П. Андрушко, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Н. А. Гуторова, В. О. Навроцький, А. А. Музика, А. С. Осадча, В. В. Сташис, Е. Л. Стрельцов, Н. Г. Таран, В. Я. Тацій, В. І. Терент'єв та інші вчені. Окремі питання, що стосувались характеристики осіб, які вчинюють корупційні злочини було висвітлено у докторських дисертаціях О. Ю. Бусол, М. І. Мельника, В. М. Трепака, роботах В. В. Голіни, І. М. Даньшина,

¹ Костенко О. М. Щодо протидії злочинності у сфері службової діяльності (методологічні аспекти). *Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми: монографія / відп. ред. О. М. Костенко. Київ: Наукова думка, 2014. С. 7*

З. А. Загиней-Заболотенко, А. П. Закалюка, О. О. Кваші, О. Г. Кальмана, О. М. Костенка, М. І. Хавронюка, В. І. Шакуна та інших науковців. Попри вагомий внесок учених у розроблення зазначених питань, залишається значна кількість невисвітлених і нерозв'язаних проблем, що стосуються службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчиняють корупційні злочини у сфері службової діяльності. Саме тому означені проблеми є на сьогоднішній день актуальними та такими, що потребують додаткових досліджень.

Метою статті є визначення типових кримінологічних ознак, притаманних службовим особам юридичних осіб публічного права, які вчиняють корупційні злочини у сфері службової діяльності.

Виклад основного матеріалу. З'ясування змісту ознак особи злочинця значною мірою забезпечується шляхом дослідження характеристик її структурних елементів.

Структура особи поступово складається в процесі її соціального розвитку і відповідно є продуктом цього розвитку, ефектом всього життєвого шляху людини. Як і будь-яка структура, індивідуальна структура є цілісне утворення і певна організація властивостей. Особа, яка вчинила злочин, як людина взагалі, являє собою цілісне утворення, що володіє певною структурою, тобто складається з взаємозв'язаних і взаємодіючих між собою елементів. Вивчити особу – означає наблизитися до розуміння рушійних сил її поведінки, так як зміна співвідношення між різними елементами структури особи рівносильна кардинальним змінам в її становленні. При цьому важливо враховувати, що взаємовідносини (зв'язку) між людьми доволі часто важливіше, ніж сама людина, продукт цих взаємовідносин. Найбільш сталою позицією, яка найчастіше використовується при характеристиці особи злочинця, є позиція, відповідно до якої виділяються наступні основні ознаки: соціально-демографічні; кримінально-правові; соціально-рольові; морально-психологічні¹.

Відповідно до положень примітки до ст. 45 Кримінального кодексу України (далі – КК України), а також примітки до ст. 364 КК України до корупційних злочинів у сфері службової діяльності, варто віднести ст. 364 КК України «Зловживання владою або службовим становищем», ст. 368 КК України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», ст. 368⁵ КК України «Незаконне збагачення», ст. 369 КК України «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі». Водночас, остання з перелічених статей встановлює відповідальність за пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди, що вчинюються будь-якою особою (як приватною, так і службовою). Службові особи юридичних осіб публічного права є у ст. 369 КК України адресатом, що має отримати неправомірну вигоду, а відтак, коло досліджуваних нами злочинів окреслюється статтями 364, 368,

¹ Кримінологія: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : ФОП Маслаков, 2020. С. 106–107.

368⁵ КК України.

Варто заважити, що криміналізація незаконного збагачення відбулась у зв'язку з ратифікацією Україною Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року та подальшою імплементацією в національне законодавство ст. 20 «Незаконне збагачення», яка встановлює, що кожна Держава – учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати¹. Унаслідок подальших чисельних редакцій, законів і рішень Конституційного Суду України, що декриміналізували незаконне збагачення, нових законопроектів нумерація статті 368¹ КК України була змінена спочатку на 368² КК України, а після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» від 31 жовтня 2019 року № 263-IX² на 368⁵ КК України.

Кримінологічний аналіз особи злочинця передбачає вивчення офіційних статистичних даних та інших джерел кримінологічної інформації для з'ясування типових кримінологічно значущих ознак досліджуваних категорій злочинців. Аналіз практики застосування зазначених кримінально-правових норм доцільно здійснювати на основі офіційних статистичних даних Офісу Генерального прокурора (Генеральної прокуратури України). У зведеному вигляді відомості щодо соціально-демографічних та інших ознак осіб даної категорії містить Форма № 2 Офісу Генерального прокурора «Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення»³. Для аналізу нами було обрано період з 2016 по 2023 рік.

За досліджуваний період кількість виявлених осіб, які вчинили злочини за статтями 364, 368, 368⁵ (368¹, 368²) КК України, становить 3364 особи. Середнє річне значення абсолютної кількості виявлених службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності, становить 420 осіб. Аналіз форми статистичної звітності Державної судової адміністрації України № 7 «Звіт про склад засуджених»⁴ дозволив зробити висновок про значно меншу кількість

¹ Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: дата підписання 31.10.2003 та дата ратифікації Україною 18.10.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 01.05.2024).

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів: Закон України від 31.10.2019 № 263-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

³ Форма № 2 «Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення» (місячна): затв. наказами Генерального прокурора від 30.06.2020 № 299 та від 23.10.2012 № 101 за погодженням з Державною службою статистики України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 03.05.2024).

⁴ Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023 (дата звернення: 27.05.2024).

засуджених осіб за справами даної категорії. Йдеться щодо 1185 осіб, обвинувальні вироки щодо яких набрали законної сили у звітному періоді. Отже, кількість виявлених осіб майже у три рази перевищує кількість засуджених осіб.

У кримінологічній літературі зазначається, що дослідження соціально-демографічних параметрів досліджуваної категорії злочинців сприяє з'ясуванню мотиваційного комплексу злочинної поведінки з метою кращого розуміння причин злочинних проявів. Окрім цього соціально-демографічні ознаки тісно пов'язані із світоглядними позиціями, ціннісними орієнтаціями, колом інтересів, способом життя, мотивацією поведінки, знаходять своє продовження і конкретизацію в них. Важливість цього положення вимагає підвищеної кримінологічної уваги, адже соціально-демографічна характеристика по суті є тією визначальною рамкою, що задає контури усього морально-психологічного образу досліджуваної категорії злочинців, проливає світло на їх соціальні зв'язки і найголовніше – ставлення до соціальної дійсності, інших людей, самого себе¹.

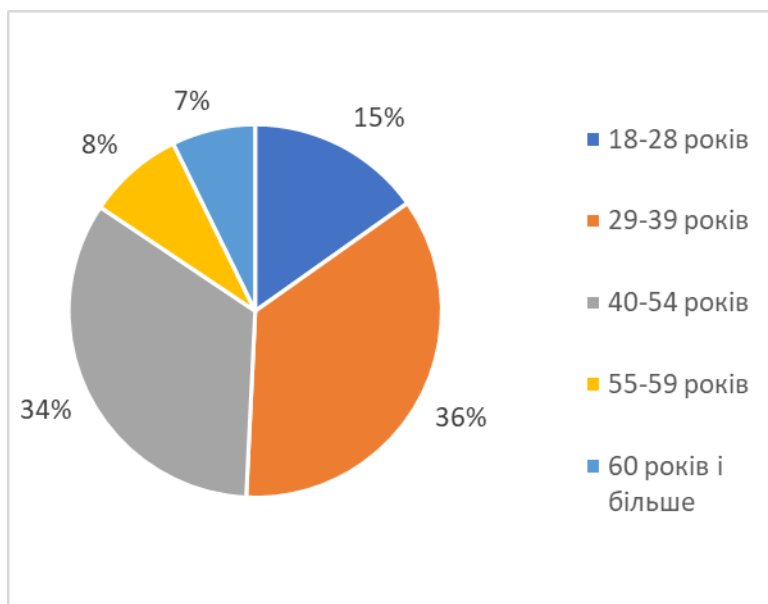
Отже, у процесі аналізу соціально-демографічних ознак, притаманних службовим особам юридичних осіб публічного права, які вчиняють корупційні злочини у сфері службової діяльності, має бути досліджені їх стать, вік, освіта, громадянство та інші відомості демографічного характеру.

Кількість жінок, які вчинили досліджувані злочини протягом зазначеного періоду, становила 491 серед виявлених осіб і 146 серед засуджених. За результатами розрахунків частка зазначених категорій у загальній структурі осіб даної категорії становила відповідно 14,6 % та 12,3 %, що дещо перевищує аналогічні показники загальної злочинності та судимості.

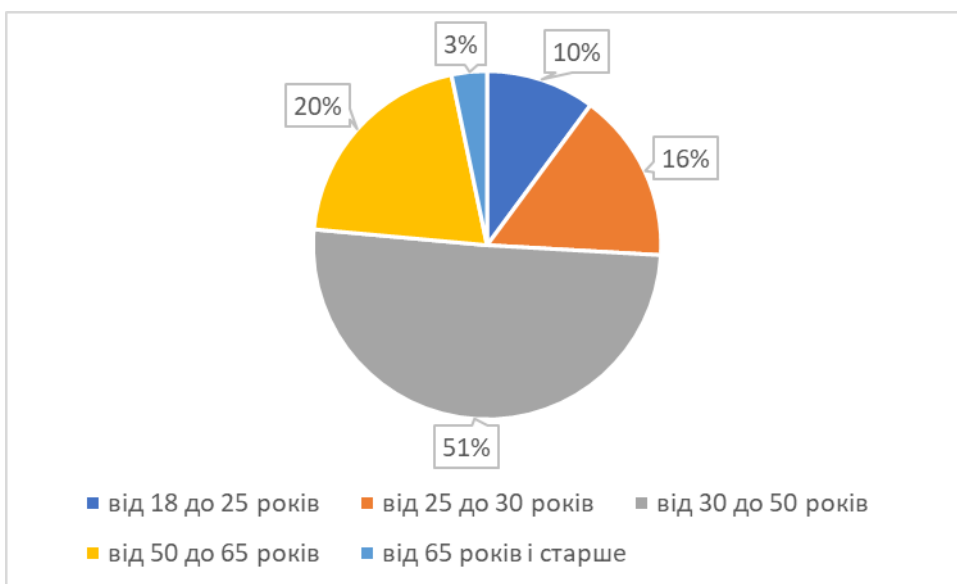
Певні особливості притаманні і віковій характеристиці службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності. Зауважимо, що вікова характеристика суттєво впливає на злочинну мотивацію, адже значною мірою зумовлює систему потреб та інтересів конкретної особистості. Розподіл виявлених і засуджених службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності, за віком ілюструють наведені нижче діаграми (рис. 1 та рис. 2).

---

¹ Турлова Ю. А. До питання щодо соціально-демографічної характеристики осіб, які вчиняють екологічні злочини. *Публічне право*. 2015. № 4 (20). С. 146.

Рис.1. Розподіл виявлених службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності, за віком

Рис.2. Розподіл службових осіб юридичних осіб публічного права, які були засуджені за вчинення корупційних злочинів у сфері службової діяльності, за віком

Як видно з наведених діаграм, межі та розміри вікових категорій, які

відображають розподіл досліджуваних осіб за віком, не є однаковими, що дещо ускладнює порівняння та кількісну характеристику вікових показників виявлених і засуджених осіб. Це зумовлено різними підходами до формування відповідних форм статистичної звітності в Офісі Генерального прокурора та Державній судовій адміністрації України.

Крім того, як зазначає Ю.А. Турлова, різниця полягає у правовому статусі таких осіб, адже відомості про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, зводяться у відповідному звіті у випадках звернення до суду з обвинувальним актом, з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, з клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, а також закриття кримінального провадження, коли помер підозрюваний, обвинувачений (крім випадків, якщо провадження необхідне для реабілітації померлого). У другому випадку йдеться щодо осіб, обвинувальні вирoki щодо яких набрали законної сили у звітному періоді¹.

Не зважаючи на вказані розбіжності щодо правового статусу, меж і розмірів вікових категорій виявлених і засуджених осіб розраховані показники дають уявлення щодо певної специфіки вікової характеристики службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності. Такою специфікою є повна відсутність неповнолітніх серед досліджуваної категорії осіб, що, вочевидь, пояснюється вимогами до осіб, які є носіями публічної влади та займають відповідні посади в органах державної влади або органах влади органу місцевого самоврядування.

Специфікою також є переважання у структурі виявлених і засуджених осіб вікових категорій від 29 до 54 років стосовно виявлених (70 %) і від 30 до 65 років стосовно засуджених осіб (71 %), що свідчить про соціальну зрілість службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності, та достатню сформованість їхніх потреб і способів їх задоволення. Це суттєво відрізняє досліджувану нами категорію осіб від узагальненого кримінологічного портрету злочинця, адже стосовно загальної злочинності ситуація з розподілом за віковою ознакою є прямо протилежною — найбільшою кримінальною активністю характеризуються особи у віці 18–30 років (понад 40 % від усіх осіб, які вчинили злочини).

Досліджувані особи повністю представлені громадянами України, що також пояснюється вимогами до осіб, які займають відповідні посади. Також зазначеними вимогами зумовлені й особливості освітніх характеристик таких осіб, вивчення яких актуально з огляду на те, що рівень освіти впливає як на правосвідомість, так і на формування світоглядних поглядів і здатність вибору того чи іншого варіанта поведінки.

Серед виявлених осіб питома вага тих, які мають вищу і фахову

---

¹ Турлова Ю. А. Екологічна злочинність в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади протидії: монографія. Київ: Знання України, 2018. С. 163.

передвищу освіту, є надзвичайно високою (відносно інших категорій злочинців) і становить 89,6 %. Частки тих, які мають професійну (професійно-технічну) освіту та базову середню та профільну середню освіту є незначними й становлять 5,6 % та 4,8 % відповідно. Подібними є й аналогічні показники щодо засуджених осіб: повна та базова вища — 81,0 %; професійно-технічна — 9,6 %; повна загальна середня та базова загальна середня — 9,5 %.

Соціально-рольові ознаки особи злочинця розкривають функції індивіда, обумовлені його становищем у системі існуючих суспільних відносин, належність до певної соціальної групи, взаємодію з іншими людьми та організаціями в різних сферах суспільного життя (робітник чи службовець, рядовий виконавець чи керівник, працездатний чи непрацездатний, безробітний тощо). Зазначені відомості характеризують і визначають місце і значимість особи у суспільстві, яким соціальним ролям вона надає перевагу, а які ігнорує, розкривають її соціальну чи антисоціальну орієнтацію¹.

Аналіз соціально-рольових ознак службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності, засвідчив їх істотну відмінність від аналогічних ознак загальної злочинності, де найбільш кримінально активною категорією є працездатні особи, які не працюють і не навчаються. Так, майже половину із числа досліджуваних осіб за видом зайнятості складають працівники правоохоронних органів (48,5 %), з них найчисельнішу групу становлять працівники Національної поліції України (38,2 %), Державної митної служби України (14,9 %), Державної прикордонної служби України (8,9 %).

Частка державних службовців становить 21,5 %. Водночас доля державних службовців категорії А (вищий корпус державної служби) становила лише 1,8 %. В основному виявлялись державні службовці категорії Б, В та 1-7 категорії — 36,7 %, 36,5 %, 25,0 % відповідно.

Питома вага посадових осіб місцевого самоврядування становить 10,4 %, з них 1, 2, 3 категорій — 4,5 %, 4 категорії — 41,4 %, 3 категорій — 4,5 %, 5-7 категорій — 54,1 %. Службові особи державних адміністрацій у структурі виявлених осіб становили 3,0 %, з них більшість (71,8 %) приходилась на службових осіб державних районних адміністрацій. Службові особи інших органів державної влади, а саме такі, що займають посади, пов'язані зі здійсненням адміністративно-господарських чи організаційно-розпорядчих функцій в державних чи комунальних унітарних підприємствах, державних акціонерних товариствах із 100-відсотковою державною часткою, державних чи комунальних установах чи організаціях, становили 5,9 %. Майже стільки ж становила частка військовослужбовців — 5,6 %.

Варто зауважити, що владні повноваження у зазначених сферах

¹ Кримінологія: підручник / О. М. Джужа, В. В. Васинович, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ: ФОП Маслаков, 2020. С. 108.

діяльності означають наявність у них таких корупційо-генних можливостей:

- впливати шляхом «допомоги у вирішенні питань» на керівництво підпорядкованих та/ або підзвітних їм підприємств, установ та організацій з метою отримання фінансових або інших вигод. Так, наприклад, непоодинокими є випадки, коли на керівні посади в навчальних закладах призначаються родичі, інші близькі особи або колишні підлеглі посадовців державної системи управління освітою.

- формувати корупційні зв'язки у структурі власного органу державної влади, в тому числі і у інших функціональних підрозділах для протизаконного лобіювання інтересів конкретних фізичних та юридичних осіб.

- знаходити за рахунок пересікання сфер управління корупційні зв'язки в суміжних, в тому числі судових та правоохоронних органах, що сприятиме формуванню певного «імунітету від покарання» у конкретного державного службовця.

Меншою мірою подібні можливості притаманні службовим особам – передусім керівникам державних та комунальних унітарних підприємств, інших державних установ та організацій. Водночас слід зауважити, що у них є додаткові корупційні можливості, серед яких наступні:

- можливість спрямування частини валового доходу підприємства на оплату товарів (робіт, послуг) контрагентів за завищеними тарифами і розцінками. Також непоодинокими є випадки, коли роботи і послуги, що оплачуються з доходів підприємства або вищого навчального закладу, взагалі не є потрібними для діяльності даної організації. При цьому зменшується як сукупний оподатковуваний прибуток підприємства, так і кошти, що мають відраховуватись державі у вигляді дивідендів (у державних акціонерних товариствах), або у вигляді прибутку держави, як одноособового власника підприємства. Керівники та інші службові особи державних підприємств у такому випадку отримують грошові кошти у вигляді «відкатів». Унаслідок подібних дій отримує збиток держава, підприємства втрачають кошти на модернізацію обладнання та виплату зарплат, натомість їх керівники отримують високі незаконні доходи.

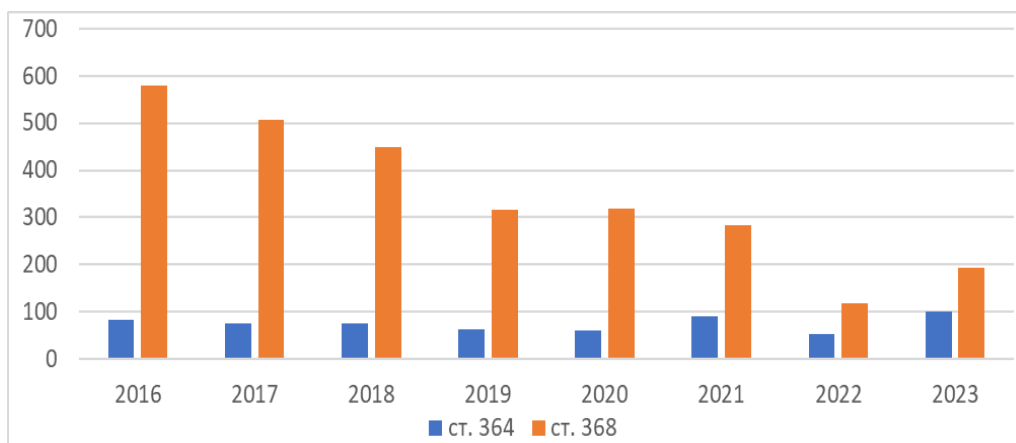
- можливість створення «підприємств-супутників» недержавної форми власності, через які реалізуються товари, або такі, що надають різноманітні послуги (посередницькі, консалтингові, маркетингові, транспортні), що щедро оплачуються коштом підприємства, хоча виконувати подібну роботу можуть і структурні підрозділи самого підприємства. Як правило, на чолі таких «супутників» стоять родичі або інші близькі особи керівника державного підприємства¹.

До кримінально-правових ознак особи відносять зокрема й характеристики складу вчиненого злочину. Розподіл виявлених осіб за

---

¹ Нерсисян А. С. Кримінально-правові аспекти протидії службовій злочинності в юридичних особах приватного права. *Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми)*: монографія / відп. ред. О. М. Костенко. Київ: Наукова думка, 2014. С. 192-193.

видом вчинених злочинів виглядає таким чином: 17,8% - зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України); 82,2% - прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України). За ст. 368⁵ (368¹, 368²) КК України «Незаконне збагачення» протягом 8 останніх років не виявлено жодної особи. Зміни у співвідношенні корупційних злочинів у сфері службової діяльності, що вчинюються службовими особами юридичних осіб публічного права, відображає діаграма на рис. 3.

Рис.3. Динаміка виявлення осіб, які вчинили зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) та прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) протягом 2016-2023 років

Також до кримінально-правових ознак особи відносять і відомості щодо попередньої злочинної діяльності особи, зокрема наявність колишніх судимостей. Аналіз судової статистики засвідчив, що для службових осіб юридичних осіб публічного права, які вчинили корупційні злочини у сфері службової діяльності, характерною ознакою є надзвичайно низька доля рецидиву (як кримінологічного, так і легального). До кримінологічного рецидиву нами віднесені випадки, коли: особа раніше вчинила злочин, але була звільнена від кримінальної відповідальності; особа судилась, але визнана такою, що не має судимості; особа судилась, але судимість погашена чи знята; особа має не зняту і непогашену судимість. Так, сумарна частка кримінологічного рецидиву становила 1,7 %, причому основну кількість осіб-рецидивістів з числа досліджуваної категорії становили такі, які судилися, але визнані такими, що не мають судимості. Випадки ж легального рецидиву є надзвичайно рідкими — за досліджуваний період було засуджено лише 4 особи, які мають незняту і непогашену судимість.

У кримінологічній літературі зазначається «щодо підвищеного ступеню суспільної небезпеки рецидивної злочинності порівняно з іншими

видами злочинності. Варто також зауважити на такі типові негативні риси рецидивістів як соціопатизація, алкогольна та наркотична залежність, втрата нормальної соціальної комунікації, маргіналізація, моральна та психологічна деградація»¹.

Хоча в цілому, стосовно загальної злочинності з таким твердженням можна погодитись, думається для корупційної злочинності, зокрема й у сфері службової діяльності, зазначені «типові негативні риси рецидивістів» не є характерними.

Досліджувана категорія характеризується високим рівнем освіти, соціалізації та комунікації, відсутні випадки вчинення ними злочинів у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння.

Водночас варто погодитись із тим, що визначення об'єктивних показників рецидивної злочинності ускладнюється недоліками офіційного статистичного обліку даного виду злочинності та латентністю, яка у більшій чи меншій мірі притаманна усім проявам кримінальної активності².

Висновки. Проведений довгостроковий кримінологічний аналіз (2016-2023 рр.) дозволив встановити типові кримінологічні ознаки, притаманних службовим особам юридичних осіб публічного права, які вчиняють корупційні злочини у сфері службової діяльності. Визначення специфічних соціально-демографічних, соціально-рольових і кримінально-правових характеристик досліджуваних осіб має теоретичне і практичне значення, оскільки сприяє подальшій типології таких осіб і розробці відповідної системи кримінально-превентивних специфікованих заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: дата підписання 31.10.2003 та дата ратифікації Україною 18.10.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 01.05.2024).

2. Кримінологія: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 612 с.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів: Закон України від 31.10.2019 № 263-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

4. Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми): монографія / відп. ред. О. М. Костенко. Київ: Наукова думка, 2014. 318 с.

¹ Turlova Yuliia, Polishchuk Hennadii. Some indicators of the recidivism and group component of environmental crime. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2020. № 3. С. 64–65.

² Там само. С. 65.

5. Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023 (дата звернення: 03.05.2024).

6. Турлова Ю. А. До питання щодо соціально-демографічної характеристики осіб, які вчиняють екологічні злочини. *Публічне право*. 2015. № 4 (20). С. 145–153.

7. Турлова Ю. А. Екологічна злочинність в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади протидії: монографія. Київ: Знання України, 2018. 459 с.

8. Turlova Yuliia, Polishchuk Hennadii. Some indicators of the recidivism and group component of environmental crime. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2020. № 3. С. 63-68.

9. Форма № 2 «Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення» (місячна): затв. наказами Генерального прокурора від 30.06.2020 №299 та від 23.10.2012 № 101 за погодженням з Державною службою статистики України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 02.05.2024).

Стаття надійшла до редакції 27.06.2024

Yuliia An. TURLOVA,

Doctor Habil. of Law,

Senior Research Associate,

Honored Prosecution Worker of Ukraine,

(V. M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

Anton V. RAVLIUK,

Postgraduate Student

(V. M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

CRIMINOLOGICAL CHARACTERIZATION OF OFFICIALS OF LEGAL ENTITIES UNDER PUBLIC LAW WHO COMMIT CORRUPTION GRIMES IN OFFICIAL ACTIVITIES

Based on official statistical sources, the article presents a long-term criminological analysis (2016-2023) of officials of legal entities under public law who commit corruption crimes in the course of their official activities. The analysis identifies specific characteristics of the individuals under study, the main findings of which are: a higher proportion of women (in relation to the total number of crimes and convictions) (14.6% among those detected and 12.3% among those convicted); a dominant proportion of persons aged between 29 and 54 (over 70%) in the structure of those detected and those convicted; high level of education (persons with a university degree account for 89. 6%); the largest employment categories among these individuals are law enforcement officers

(48.5%), civil servants (21.5%), and local government officials (10.4%); the recidivism rate is extremely low (1.7%). The distribution of identified individuals by type of crime committed reveals that 17.8% are involved in abuse of power or official position, while 82.2% are implicated in accepting an offer or promise, or receiving of an undue advantage. This study has both theoretical and practical significance, as it contributes to the further typology of such individuals and to the development of an appropriate system of specific criminal preventive measures.

Key words: *officials, legal entities under public law, corruption crimes, sphere of official activities, personality of offender, crime, crime prevention, criminological signs, criminological characterization, criminal offenses, Criminal Code of Ukraine.*